

ÜMMİ'YE MEKTUP

Sevgili muhatabım merhaba,

Sana merhaba demek aslında garip; zira bu mektubun muhatabı muhtemelen bu satırları okumayacak. Şu anda bunu okuyan kişi, yani sen ise muhtemelen bu mektubun muhatabı değilsin. Haydi diyelim ki hem muhatabısın hem de okuyorsun. O zaman da muhtemelen pek bir şey anlamayacaksın bu yazdıklarımın. Olsun, zaten buralarda bir şeyler düşünüp yazmak biraz da anlaşılmaz olmak değil mi zaten?

Sevgili ümmi kardeşim,

Ümmi, yani okuma-yazma bilmeyen birisine mektup yazmak biraz eblehçe görünebilir fakat biliyorum ki sen, teknik anlamda okuyup yazabiliyorsun. Daha teknik bir ifadeyle, beynin, bir zamanlar bir şekilde “kâğıt üzerindeki mürekkep izleri”ni diğer gör-sel uyaranlardan ayrı olarak çözümlmeyi ve onlardan muhtelif anlamlar devşirmeyi öğrenmiş. Yani bu sayfadaki harfleri sadece birer leke olarak değil de harfler ve anlamı olan kelimeler olarak algılayabiliyorsun. Bu güzel. Peki, ben sana neden ümmi diyorum? İstersen biraz açayım:

Çünkü sen, sadece okuman gerektiğini düşündüğün şeyleri okuyorsun. Sadece sana öğretilmiş sorulara cevap arıyor, sadece sana verilen cevaplarla iktifa ediyorsun. Sana böyle öğretilmiş; bunun dışına çıkmak aklına bile gelmiyor. Birilerinin, bir şeyleri her zaman senden daha iyi bildiğine eminsin. O birileri bir şeyler söylese de bir kanaat oluştursam diye

adeta ağızlarının içine bakıyorsun. Onlar bir Şey söylenmeden sana bir soru sorulacak diye ödün kopuyor bazen, suspus oluyorsun. Ama birisinin daha önceden verdiği cevap elinde hazırsa onu verebileceğin her soruya balıklama atlıyor, can-sipârâne savunuyorsun dağarcığındakileri.

Bu yolu genellikle yarı istemli olarak belirliyorsun. Hem dŐnmenin ağırlığından kurtuluyor hem de her konuda söyleyeceğin havalı bir-iki lafa sahip oluyorsun. Bunun sağladığını güven elbette göz ardı edilemez: Hem en temel varoluŐsal sorunlarla hem de günlük politik-magazin mevzularla baŐa ıkabilmeni sağlayan birçok hazır paketin var. Derinliği olmasa ne gam? Kim senden derinlik bekledi ki bugüne kadar?

Büyük mevzuların derinlemesine tartiŐılması sıkıyor seni, biliyorum. Zira kullanılmayan organlar klr ya, idrak de bir süre sonra dumura uğruyor kullanılmadığında... İnsan idrakinin yetmediği yerler elbette çoktur ama bu idrak bir Őeylere de yetmeli, değil mi? Yok, sen aklını yormamayı semiŐsin. Bir nedenden dolayı inanıp güvendiğin adamlar sana ne söylerse “gerçek” odur; gerçeğe ne kadar muhalif olsa bile. Örneğin; gördüğüm o ki inancın konusunda bir referans istediğinde piyasadaki gözde seçeneklerden birisini alırsın eline. Eğer vaktin varsa onu büyük bir dikkatle okuyup incellersin. Anlaman gerektiğini düşündüğün bölümleri, senden istenen Şekilde anlarsın ve neticede artık neredeyse bütün büyük sorunlarını bir hamlede zvermiŐ olursun. İnancının kutsal kitabını oturup da kendi kafanla okumaya yetmez yüreğin. İnancını gerçek anlamda yaŐayabilenleri dinleyecek kadar keskin değildir kulakların. İnanç denen Őeyin ne olduğunu anlayabilmek için bile o kadar yorucu bir süreç geçirmek lazım ki, sana da biraz hak vermiyor değilim hani...

Haber mi istiyorsun? Bu kadar çeliŐkili bilgi arasında doğruyu nasıl bulacaksın? Hepsini okumak mı? Saçmalama canım; senin yol göstericilerin belli zaten. Onları okuyuver, dinleyiver; diğerleri zaten külliyen yalandır, değil mi? Senin beğendiklerinin karŐısın-

da yer alanlar ya “şucu”dur ya da “bucu”... Üzerinde durmaya bile değmez.

Bilim dünyasından irfan almak istersen yine güncel başlıklar işini görür. Sana uyan birini alıp oku ve kamyonla malumatı heybene yükle. Senin âlemde hangisi geçer akçe ise oradan yarım yamalak cümlecikler bırak sözcüklerinin arasına. Son okuduğun şey sana “Şu yalandır.” diyorsa çekinme, haykır aynısını. Bir diğeri de zaten kendisine ezberletilene bağıyor oradan, “İşte şu, tartışmasız gerçektir.” diye. Al sana siyah/beyaz ikileminin en güzide örneği! Kendini iyi hissetmek için yetiyor değil mi bu? Ne gerek var o kadar okumaya, kafa patlatmaya, gönlüne danışmaya? Bu saatten sonra profesör mü olacaksın, âlim mi? Ama konuşmadan da duramıyorsun değil mi? İlâhi!

Nasıl? Yeterince tanıyabilmiş miyim seni?

Bak ümmi kardeşim, mutlusun biliyorum. Böyle konforlu yaşam kime cazip gelmez? Azıcık bir çabayla her şeyden anlar, hatta her şey için kavga eder hale gelebiliyorsun. Az marifet değil bu elbette. Fakat seni bir konuda uyarmalıyım:

Kafanın içinde beyin denen bir organ var. Bu organ; senin sonsuz ruhuna aynalık yapan, dünyayı senin için anlamlandırmaya gayret eden biçare bir organcık. Senin sağdan soldan aldığı verileri anlamaya ve dünyayı senin için “anamlı” bir hale getirmeye gayret ediyor. Ne çare ki bunu da ancak daha önceki bilgi ve tecrübe birikimleri(n) ile yapabiliyor. Fakat o beynin içinde öyle bir işleyiş var ki bugün bile hakkında en ufak bir fikrimiz yok. Anladıklarımızdan, dinlediklerimizden, gördüklerimizden bazen öyle şeyler çıkartabiliyor ki kimi zaman çağ açıp kapatan kararlar kimi zaman gönülleri delen, gözlerden yaşlar akıtan sözler ve besteler bu organdan çıkıyor. İnan bana hepimizde aynısı var, hepî topu bir buçuk kiloluk yağlı bir et parçası işte...

Neyse, demem o ki kendini aşan anlamlar üretmek beynimizin ve zihnimizin bir işlevi; daha da önemlisi, adeta varlık nedeni. Tabii

bunu yapabilmesi için doğru beslenmesi, hakikatin tüm yönlerinden haberdar edilmesi gerekiyor. Daha da mühimi, onu çalıştırmak gerekiyor. Ancak alışan bir zihin, aldığı yeni veriler arasında bağlantılar kurarak sahibine yeni bir ufuk ve anlam alanı aralayabiliyor.

Peki, senin halin ne olacak mmi kardeşim? Hiç alıştırmazsan, hep aynı Őeylerle beslersen zihnin nasıl sana yeni kapılar açacak? Nasıl kurtulacaksın diğerlerinin papağanlığından? Daha da mühimi, bir zaman sonra, etraftan yardım kesilince baktığın dünya sana ne anlam ifade edecek? Zihninin ona nasıl bir anlam yükleyecek? Söylesene: En son ne zaman kendiliğinden bir melodi mırıldandın? En son ne zaman aklına gelen bir düşünce kalbini hoplattı, gözüne yaşlar yürüttü? En son ne zaman “Gerçek nedir?” mevzuu üzerinde kendi kendine konuşurken yakaladın kendini?

Hiç mi?

Eyvah!

Bence bundan bir çıkış yolu aramalısın...

Zira böylesine bir anlamsızlık çukuru, belki de cehennemnin ta kendisidir...

EY SEN!

“Yüzünü güneşe dönersen gölge görmezsin...”

Helen Keller

Yarım asra yakın ömrümde onlarca ölü gördüm, binlerce ölüm duydum; milyarlarca insan öldü... Çoğunun ölümü de diğer insanların elinden oldu...

Anladım ki “insan”ın ölümüne dair haberler çoğu insanı ilgilendiriyor bu zamanda... Ama Müslüman, Yahudi, devrimci, ecnebi, mülteci, eylemci, simitçi falan olursa o zaman biraz başka... İnsan olmak, tek başına dikkat çekmeye yetmez oldu artık. Hele bir de cesetler “kalabalık” ve “kanlı” olursa o zaman tüm şehvetli bakışlar oraya döner ve “ölü sayısının artmasından endişe ediyormuş” gibi yaparlar...

Duyarsızlık falan değil bu, düpedüz insanlıktan soyunuş... Ama bunların hepsi, ne zalim yöneticiler ne tarihsel karanlık sebepler ne de toplu psikozlar yüzünden. Bunların hepsi SEN ve BEN yüzünden aslında...

Şunu bil:

Bu gerçekliği algılarımızla ve muhayyilemizle yaratıyoruz. Orada, dışarıda bir yerde bizden bağımsız bir gerçeklik varsa bile onun nasıl bir şey olduğunu, ne anlama geldiğini, iyi mi kötü mü olduğunu hiç kimse bilmiyor. Bakmayı seçtiğini görüyorsun, görmeyi seçtiğini gerçeğe, gerçekliğimize dönüştürüyorsun.

Kâinatın merkezindeki rolünü unutup kendini kalabalıkların içindeki başlardan bir baş addetmeye alıştırmış SEN yapıyorsun bunları... En ufak tahayyülünle bile, olmazları oldurabilecek SEN...

Her birimiz ve hepimiz; kimse önemsiz değil, kimse sorumsuz değil...

SEN ki “paylaş”, “beğen” ve “retweet” tuşlarına tıklayarak bile kâinatın direklerini sarsabilecek bir varlıksın... SEN’den sâdir olacak hiçbir eylem yahut geçici tembelliklerin nedeniyle ortaya koymadığın, ihmal ettiğin eylemlerin hiçbiri, “küçük” ve “önemsiz” olmaz. Fakat bunu öğretmiyorlar, bilmiyoruz, bilmiyorsun...

Zalimleri boğacak nice fırtınalar, sırf SEN kanatlarını doğru yerde ve zamanda çırpırmaya mecal bulamadığında çıkmaz, çıkamaz mesele... “Benim cürmüm ne ki canım?” diyerek çocukça, ölçsüzce yaptığın o minik hareketlerin, o mesnetsiz dedikoduların, o duyduğun her şeyi tekrarlamaların var ya; onlar nelere sebep olur, ne umutları karartır, ne dünyaları yıkar bilmezsin. Önemsiz denebilecek hiçbir olayın vuku bulmadığı bu kâinatta özgür iradeyle donatılmış olan SEN, her nefesinden sorumlusun aslında!

Ama bilmiyorsun, bilmiyoruz, bilmiyorlar... İnsanlık bunu pek iyi biliyor ama öğretmedik sana, vakit bulamadık böyle bir mevzuya...

İşte o yüzden, bu cinayet ve vahşet hiç durmayacak...

Başkasının değil, SEN’in ve BEN’im; BİZİM yüzümüzden...

Halbuki neler yapabilirdik, ne cennetler kurabilirdik...

Hâlâ da mümkün

ama bir tek SEN

bilebilirsen

ve yapabilirsen...

Başkası değil.

Devletliler, bürokratlar, patronlar, zenginler, muktedirler, veliler
ve peygamberler değil,

diğerleri değil,

sadece SEN...

Bu yazıyı okuyan SEN...

Parmak izi, beyninin kıvrımları, damarlarının dallı budaklı desenleri ve hayal âleminin renkleri başka hiç kimseye benzemeyen
SEN...

Ahsen-i takvim, eşref-i mahlûkat olan SEN...

Eğer o SEN isen, selam olsun sana...

GENÇLİK NE İŞE YARAR?

*“Gençlik, tabiatın bir hediyesidir
fakat yaş almak bir sanat eseridir.”*

Stanislaw Jerzy Lec

Her düşündüğümde beni dehşete düşüren bir gözlemimi paylaşmama izin verin.

1998 yılından beri çeşitli üniversitelerde, öğretim elemanlığının değişik kademelerinde görev yaptım, yapıyorum. Başta tıp fakülteleri olmak üzere, sağlık bilimlerine ait hemşirelik, fizik tedavi, beslenme gibi bölümler ile diş hekimliği ve psikoloji alanlarında dersler veriyorum. Ayrıca bütün Türkiye’de, hatta kimi zaman yurt dışında, çeşitli bilimsel mevzular üzerine genel dinleyiciye yönelik çok sayıda eğitim ve konferans verdim. Halihazırda da buna devam ediyorum. Şimdiye kadar bu vesilelerle belki binlerle ifade edilebilecek sayılara ulaşan öğrencilerim oldu.

Derslerimde sadece elimdeki müfredatı anlatıp geçmek beni hiçbir zaman kesmedi. Bu yüzden de sıkça öğrencilerimle hayata ve ideallere dair ucu açık sohbetler edebilmek için elimden geldiğince fırsatlar yaratmaya çalıştım. Yıllar içinde yavaşça fark ettiğim acı gerçek ise şuydu: Öğrencilerimin çoğu, Türkiye’de belli eğitim derecelerinden geçmiş, yıllarca okuyup üniversite sınavı denen bir sınav engelini aşmayı başarmış, çeşitli meslek eğitimleri almak üzere üniversite eğitimine başlamış insanlardı. Kısacası, üniversite sınavı kıstas olarak alınacak olursa, bu gençlerin tamamını belli bir eleğin üzerinde kalmış, seçilmiş insanlar olarak düşün-

bilirsiniz. Ne çare ki müfredatın sıkıcı döngülerinden kurtulduğumuz anlarda hayattan ne beklediklerine dair ufak sondajlamalar yapmaya başladığımda ise çoğu kez koca bir “hiç”le karşılaşırım.

İlim yapmak ve mesleklerinin inceliklerini öğrenmek için üniversiteleri dolduran bu gençlerin hemen hepsi sıradan bir hayata, sıradan ve ortalama bir rutine, olabildiğince sıradan bir ömre hazırlanmaya şartlandırılmış gibidir. Dünyayı değiştirebileceğine ve yeni düşünce ufukları keşfedebileceğine inanan, kendisinden bir tane daha olmadığı gerçeğinin farkında olan çok az öğrencim oldu maalesef. Kabaca, uzaktan, herhangi bir sayısal ölçüm ve çalışma yapmadan, sadece gözlemlerime dayalı olarak, elimden geçen öğrencilerin yüzde sekseninden fazlasının böyle bir ruh hali içinde olduğunu söyleyebiliyorum, maalesef... Derinlikli ilme, bilgiğe, insanlara önderlik etmeye, dünyayı daha iyi bir yer yapmaya, düşünülmemişi düşünmeye, yapılmamışı yapmaya cesareti olan çok az öğrenci tanıdım. Cesareti olanların büyük çoğunluğunun da gıpta edebileceği ve her koşulda hayata geçirebileceği yöntemleri öğrenebileceği insan örnekleriyle karşılaşma şansı pek olmamıştı.

Dünyayı değiştirmeye kararlı insanları bırakın, değiştirmeyi hayal edebilen insanlar bile yetiştiremediğimizi görmek için öyle derinlikli bir uzmanlığa gerek yok. Tüm bu sisteme rağmen hâlâ bir şeyleri değiştirebileceği inancı içinde olanlar ise tam anlamıyla “sistem kazası” olarak nitelenebilecek kadar nadir ve azlar...

Gençlik

Farklı fakülte ve bölümlerde derse girmenin bir avantajı da karşılaştırma yapabilecek kadar çeşitli örnek görebilmem oldu sanırım. İlk düşünüldüğünde, en yüksek puan diliminden öğrenci alan tıp ve diş hekimliği gibi alanlarda, geleceğe yönelik avantajlara gebe yüksek meziyetlere yatkınlığın daha yaygın olmasını bekleyebilirsiniz. Ama maalesef öyle değildir. Hatta durum, bunun biraz tersi gibi görünür: Sistemin gerektirdiği basamakları atlama,

sınavlarda daha iyi derece alma gibi başarılar arttıkça sisteme uyum ve kendilerine çizilen sınırların dışında düşünebilme yeteneği de doğru orantılı olarak köreliyor gibi görünüyor. Üniversitelere girişte alınacak yüksek puanlar için harcanan çaba arttıkça öğrenci, içinde bulunduğu sisteme daha bir sıkı bağlanıyor ve hayatı kaplayan rutinler gittikçe daha kıymetli hale geliyor olmalı.

Beni en çok rahatsız eden gerçeklerden birisi, fakültelerimizde okuyan üniversite öğrencilerimizin büyük çoğunluğunun “bilme”-ye, “ilme” ve düşüncede vasatın üstüne çıkmaya talip olmamasıdır. İstedikleri yahut eğitim süreçleri boyunca istemeleri sağlanan şeyler arasında, gerçekliğin yeni yüzlerini görmek, gösterilenin arka planında yatan gerçekliği ve kamunun paylaştığı yanılgıları sorgulamak gibi yüksek vasıfların tohumlarını bulup çıkartmak pek güç. Onun yerine çok daha basit bir yaşam planı zerketmişiz bu beyinlere: Sınavlarda çıkacak soruları en yüksek doğruluk oranlarıyla bilebilmek, mümkün olan en iyi derece ve sertifikaları toplamak, sadece “gerekli olduğu belletilmiş” basamakları çıkmak için çaba göstermek, hayatlarını biyolojik ve genel geçer sosyal kabuller çerçevesinde kazasız belasız idame ettirmek ve sonuçta “huzurlu” bir emeklilikle ölüp gitmek...

Vadettiğimiz ve vazettiğimiz yaşam, bunlardan ibaret gibi görünüyor.

Bu manzara, “insanım” diyen herkesin kanını dondurmalıdır. Dondurmuyorsa ciddi bir sorunumuz var demektir.

On iki yıl temel eğitim veriyoruz. Üzerine de yıllarca üniversite eğitimi. Ardından lisansüstü eğitimlerde harcanan yıllar... Sonuçta ne elde ediyoruz? İnsanlığa fayda anlamında ancak bir arpa boyu yol gidebiliyoruz. İnsandan başka hiçbir canlı, sırf hayatını sürdürebilmek için ömrünün neredeyse yarısını “öğrenme” süreçleri için harcamıyor. Evet, beyin geliştikçe oyun ve öğrenmeyle geçirilmesi gereken zaman uzuyor (mesela maymunlarda olduğu gibi). Fakat insandaki bu ömür israfı, hele ki günümüzde, akıl alır boyutlarda değil.